

Βρυξέλλες, 10 Ιουνίου 2024
(OR. en)

10411/24

LIMITE

AG 109
INST 198

ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Αποστολέας:	Προεδρία
Αποδέκτης:	Συμβούλιο
Θέμα:	Το μέλλον της Ευρώπης - Έκθεση προόδου της Προεδρίας

Επισυνάπτεται για τις αντιπροσωπίες η έκθεση προόδου της Προεδρίας σχετικά με τις εργασίες που πραγματοποιήθηκαν υπό τη βελγική Προεδρία για το ανωτέρω θέμα, η οποία θα υποβληθεί στο Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων της 25ης Ιουνίου 2024 στο σημείο «Διάφορα».

Έκθεση προόδου της βελγικής Προεδρίας για το μέλλον της Ευρώπης

I. Εισαγωγή

Όπως σημείωσαν οι αρχηγοί κρατών ή κυβερνήσεων της ΕΕ στη δήλωση της Γρανάδας (6 Οκτωβρίου 2023) και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 14ης και 15ης Δεκεμβρίου 2023¹, παράλληλα με τις μεταρρυθμιστικές προσπάθειες των επίδοξων μελών, η ΕΕ πρέπει να θέσει τις απαραίτητες εσωτερικές βάσεις και να προβεί στις αναγκαίες μεταρρυθμίσεις ώστε να καταστεί ισχυρότερη και να ενισχυθεί η ευρωπαϊκή κυριαρχία. Στο ίδιο πνεύμα, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 14ης και 15ης Δεκεμβρίου 2023 επισήμανε ότι καθώς η Ένωση διευρύνεται, για να είναι επιτυχής η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση απαιτείται οι ενωσιακές πολιτικές να προσαρμόζονται στις μελλοντικές προκλήσεις και να χρηματοδοτούνται με βιώσιμο τρόπο, με βάση τις αξίες στις οποίες εδράζεται η Ένωση, και τα θεσμικά όργανα της ΕΕ να συνεχίσουν να λειτουργούν αποτελεσματικά. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αποφάσισε επίσης ότι, έως το καλοκαίρι του 2024, θα εγκρίνει συμπεράσματα σχετικά με χάρτη πορείας για τις μελλοντικές εργασίες όσον αφορά τις εσωτερικές μεταρρυθμίσεις.

Στο πλαίσιο αυτό, προς υποστήριξη των εργασιών του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και με βάση τις εργασίες που πραγματοποιήθηκαν υπό τη σουηδική και την ισπανική Προεδρία, η βελγική Προεδρία συντόνισε τις συζητήσεις για το μέλλον της Ευρώπης στο διάστημα μεταξύ Ιανουαρίου και Ιουνίου 2024 με έμφαση στις εσωτερικές μεταρρυθμίσεις της ΕΕ. Πραγματοποίησε ανταλλαγές απόψεων κατά την άτυπη σύνοδο των Γενικών Διευθυντών Ευρωπαϊκών Υποθέσεων στις 18-19 Ιανουαρίου, το Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων της 19ης Μαρτίου και την άτυπη σύνοδο του Συμβουλίου Γενικών Υποθέσεων στις 30 Απριλίου. Η τελευταία περιλάμβανε ειδικές συνεδριάσεις για το κράτος δικαίου και για πιθανά συστατικά στοιχεία του χάρτη πορείας για τις εσωτερικές μεταρρυθμίσεις. Παράλληλα, η Προεδρία έδωσε δυνατότητες για προβληματισμό σε βάθος με ειδικές εκδηλώσεις, συγκεκριμένα ένα σεμινάριο για τους διευθυντές θεσμικών υποθέσεων της ΕΕ σχετικά με τις δυνατότητες που παρέχουν οι Συνθήκες της ΕΕ για λήψη αποφάσεων σε επίπεδο ΕΕ το οποίο πραγματοποιήθηκε στις 14 και 15 Μαρτίου, καθώς και την ετήσια διάσκεψη για τον προϋπολογισμό της ΕΕ στις 29 Απριλίου, που συνδιοργανώθηκε με την Επιτροπή, η οποία επικεντρώθηκε στον ρόλο του προϋπολογισμού της ΕΕ στην προετοιμασία της Ευρώπης για το μέλλον και συνοδεύτηκε από σεμινάριο σε επίπεδο εμπειρογνομόνων.

II. Κύρια συμπεράσματα

Μετά τις προαναφερθείσες συζητήσεις σχετικά με τις διάφορες πτυχές των εσωτερικών μεταρρυθμίσεων της ΕΕ, μπορεί να εξαχθεί μια σειρά συμπερασμάτων τα οποία μπορούν να κατευθύνουν παραγωγικά τις εργασίες του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και των επερχόμενων Προεδριών του Συμβουλίου.

¹ EUCO 20/23

Η ΕΕ που γνωρίζουμε δεν σχεδιάστηκε έχοντας κατά νου τη σημερινή πολωμένη, κατακερματισμένη παγκόσμια τάξη. Κατά τη διάρκεια της βελγικής Προεδρίας, οι απόψεις τελικά συνέτειναν προς το συμπέρασμα ότι η ανάγκη για μεταρρυθμίσεις απορρέει στην πραγματικότητα από την τριπλή πρόκληση που αντιμετωπίζει η ΕΕ (1) να διατηρήσει και να βελτιώσει την εσωτερική της λειτουργία και ικανότητά της να δρα, (2) να προσαρμοστεί σε ένα νέο γεωπολιτικό περιβάλλον και σε έναν ταχέως μεταβαλλόμενο κόσμο και (3) να προετοιμαστεί για τη διεύρυνση, προκειμένου να δοθεί σε όλους τους σημερινούς και μελλοντικούς πολίτες της ΕΕ μια σταθερή προοπτική για το μέλλον, την οποία προάγει η Ένωση ενώ διασφαλίζει την ευημερία και την ασφάλειά τους. Το σκεπτικό αυτό θα πρέπει να συνεχίσει να αποτελεί τον πυρήνα των μελλοντικών μας εργασιών.

Γ. Αξίες της ΕΕ

Η ΕΕ είναι πρωτίστως μια Ένωση αξιών που βασίζεται στον σεβασμό του κράτους δικαίου και της δημοκρατίας. Τόσο η ΕΕ όσο και τα επίδοξα μέλη πρέπει να διασφαλίζουν συνεχώς ότι το κράτος δικαίου παραμένει στο επίκεντρο της ίδιας της ΕΕ αλλά και της διαδικασίας προσχώρησης. Ως εκ τούτου, οι υφιστάμενοι μηχανισμοί θα πρέπει να εξακολουθήσουν να χρησιμοποιούνται γρήγορα και αποτελεσματικά για την προστασία των αξιών της ΕΕ όποτε αυτές απειλούνται. Τα κράτη μέλη έκριναν ότι, μεταξύ άλλων, η εργαλειοθήκη για το κράτος δικαίου είναι ήδη καλά εξοπλισμένη και, εάν αξιοποιηθεί πλήρως, θα επιτρέψει την περαιτέρω πρόοδο. Απαιτείται επιπλέον προβληματισμός σχετικά με το πώς μπορούν να ενισχυθούν περαιτέρω αυτά τα εργαλεία, ώστε να διασφαλίζεται ο σεβασμός του κράτους δικαίου σε ολόκληρη την ΕΕ χωρίς εξαιρέσεις. Ταυτόχρονα, δεν θεωρείται επιθυμητή στο παρόν στάδιο η αναθεώρηση των Συνθηκών από την άποψη αυτή. Τονίστηκε η σημασία της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας και εκφράστηκε ισχυρή υποστήριξη για τη στενή συνεργασία των υποψήφιων χωρών με την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία. Τα κράτη μέλη τόνισαν επίσης την αποτελεσματικότητα της δημοσιονομικής αιρεσιμότητας, επισημαίνοντας παράλληλα ότι ορισμένες διαδικασίες χρειάζονται περαιτέρω διευκρίνιση. Επιπλέον, τα κράτη μέλη υπογράμμισαν τον καίριο ρόλο της κοινωνίας των πολιτών και την ανάγκη αποσαφήνισης της διαδικασίας του άρθρου 7 της ΣΕΕ, ιδίως όσον αφορά το χρονοδιάγραμμα και τη δυνατότητα αναστολής ορισμένων δικαιωμάτων. Τέλος, τα κράτη μέλη θα μπορούσαν να υποστηρίξουν τη συμπερίληψη των υποψήφιων χωρών στον ετήσιο διάλογο για το κράτος δικαίου.

Δ. Πολιτικές της ΕΕ

Τα κράτη μέλη έκριναν ότι οι εργασίες για τις εσωτερικές μεταρρυθμίσεις θα πρέπει να εξετάζουν όλες τις σχετικές πολιτικές της ΕΕ. Σε αυτές θα πρέπει να περιλαμβάνονται τόσο οι πολιτικές που είναι πιθανότερο να επηρεαστούν από τη διεύρυνση, όσο και οι πολιτικές που απαιτούν θωράκιση έναντι μελλοντικών εξελίξεων, μεταξύ άλλων στον απόηχο των πρόσφατων διαδοχικών κρίσεων στην Ευρώπη. Ο προβληματισμός αυτός θα πρέπει να συμπεριλάβει τους στρατηγικούς μακροπρόθεσμους στόχους για τον επόμενο θεσμικό κύκλο, καθώς και άλλες προκλήσεις και τάσεις με πιο μακρόπνοη προοπτική. Ειδικότερα, η ενιαία αγορά, η ανταγωνιστικότητα της ΕΕ, η

κοινή γεωργική πολιτική και η πολιτική συνοχής κατονομάστηκαν ως θεμελιώδεις πολιτικές της ΕΕ που απαιτούν προσεκτική εξέταση. Πολιτικές όπως η ελευθερία, η ασφάλεια και η δικαιοσύνη, η κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας (ΚΕΠΠΑ) και η κοινή πολιτική ασφαλείας και άμυνας (ΚΠΑΑ) επισημάνθηκαν επίσης ως καίριας σημασίας στο πλαίσιο αυτό. Τα κράτη μέλη τόνισαν επίσης τη σημασία των τομεακών πολιτικών, όπως επεξηγείται στη δήλωση της Γρανάδας, ήτοι των πολιτικών για την ανταγωνιστικότητα, την άμυνα και την αμυντική βιομηχανία, την οικονομική ασφάλεια, την ετοιμότητα για την αντιμετώπιση κρίσεων και την πράσινη και την ψηφιακή μετάβαση. Η χρήση στρατηγικής ανάλυσης προοπτικών στο πλαίσιο αυτό είναι απαραίτητη προκειμένου οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής να συνεχίσουν προς τη σωστή κατεύθυνση.

Τα κράτη μέλη υπογράμμισαν επίσης τη σημασία της ύπαρξης αξιολογήσεων, αναλύσεων και δεδομένων. Στο πλαίσιο αυτό αναφέρθηκαν οι επικείμενες εμπεριστατωμένες επισκοπήσεις πολιτικής της Επιτροπής², η έκθεση του Enrico Letta για το μέλλον της ενιαίας αγοράς και η επικείμενη έκθεση του Mario Draghi σχετικά με το μέλλον της ευρωπαϊκής ανταγωνιστικότητας.

Γ. Προϋπολογισμός της ΕΕ

Λαμβανομένων υπόψη των χρηματοδοτικών αναγκών λόγω των τρεχουσών και των μελλοντικών προκλήσεων, ο προϋπολογισμός της ΕΕ θα διαδραματίσει καίριο ρόλο στην αντιμετώπιση των κοινών μας προτεραιοτήτων σε επίπεδο ΕΕ και για την ΕΕ ως γεωπολιτικό παράγοντα. Αναγνωρίστηκε ευρέως ότι η μελλοντική μορφή του προϋπολογισμού της ΕΕ θα πρέπει να συζητηθεί και να καθοριστεί λαμβανομένης υπόψη της συνολικής κατάστασης του επόμενου πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου (ΠΔΠ). Είναι κρίσιμης σημασίας, στις επόμενες διαπραγματεύσεις για το ΠΔΠ, να υιοθετηθεί μια προσέγγιση θα απομακρύνεται από την πεπατημένη.

Όσον αφορά το σκέλος των δαπανών στον προϋπολογισμό της ΕΕ, ο καινοτόμος χαρακτήρας των βασιζόμενων στις επιδόσεις μέσων που συνδυάζουν μεταρρυθμίσεις με επενδύσεις κυριαρχεί επί του παρόντος στις συζητήσεις σχετικά με τη μορφή των μελλοντικών ενωσιακών μέσων εκτέλεσης των δαπανών. Από την άλλη πλευρά, είναι πολύ νωρίς για να εξαχθούν συμπεράσματα σχετικά με την εκτέλεση του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας. Παράλληλα, τα κράτη μέλη ζήτησαν επίσης συγκεκριμένες λύσεις για την ελάφρυνση του διοικητικού φόρτου που συνδέεται με την εκτέλεση των κονδυλίων της ΕΕ.

Όσον αφορά το σκέλος των εσόδων του προϋπολογισμού της ΕΕ, δεν έχει σημειωθεί πρόοδος όσον αφορά την επίτευξη ομόφωνης απόφασης σχετικά με την προσαρμοσμένη πρόταση για τους νέους ιδίους πόρους, όπως υποβλήθηκε από την Επιτροπή στις 20 Ιουνίου 2023, παρά τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 1ης Φεβρουαρίου 2024 που επιβεβαιώνουν εκ νέου τη δέσμευση της Ένωσης να συνεχίσει να εργάζεται για τη θέσπιση νέων ιδίων πόρων. Καθώς πλησιάζει ταχέως η καταληκτική ημερομηνία της 1ης Ιανουαρίου 2028, οπότε και θα ξεκινήσει η αποπληρωμή του

² Στις 20 Μαρτίου 2024, η Επιτροπή εξέδωσε ανακοίνωση σχετικά με τις μεταρρυθμίσεις και τις επανεξετάσεις των πολιτικών πριν από τη διεύρυνση, ως συμβολή της ενόψει της έγκρισης, το καλοκαίρι του 2024, συμπερασμάτων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου σχετικά με χάρτη πορείας για τις μελλοντικές εργασίες και ως προοίμιο για τις εμπεριστατωμένες επισκοπήσεις πολιτικής της Επιτροπής που αναμένονται στις αρχές του 2025.

κεφαλαίου για τους πόρους του NextGenerationEU, είναι επιτακτική ανάγκη να σημειωθεί πρόοδος στο σκέλος των εσόδων του προϋπολογισμού της ΕΕ. Ενώ πολλοί θεωρούν ότι οι διαπραγματεύσεις για νέους ιδίους πόρους θα πρέπει να συμβαδίσουν με τις διαπραγματεύσεις για το ΠΔΠ μετά το 2027, άλλοι εξακολουθούν να επιδιώκουν συμφωνία πριν από την πρόταση για το επόμενο ΠΔΠ. Αρκετά κράτη μέλη ανέφεραν ότι ο δίκαιος επιμερισμός των βαρών μεταξύ των κρατών μελών θα πρέπει να παραμείνει το πρωταρχικό μέλημα κατά την εισαγωγή νέων ιδίων πόρων, με την κλείδα ΑΕΕ να αποτελεί σαφή στόχο ώστε να αποφευχθεί μια κατάσταση «μηδενικού αθροίσματος» μεταξύ των κρατών μελών. Τα κράτη μέλη έδειξαν επίσης ότι προτιμούν πραγματικούς ιδίους πόρους που δεν προέρχονται (ήδη) από τους εθνικούς προϋπολογισμούς.

Δ. Διακυβέρνηση της ΕΕ

Σε αρκετές συνεδριάσεις επιβεβαιώθηκε η ανάγκη η ΕΕ να διατηρήσει και να βελτιώσει την ικανότητά της να ενεργεί όσον αφορά την εσωτερική της λειτουργία. Ταυτόχρονα, εκφράστηκε γενική υποστήριξη για μια ρεαλιστική προσέγγιση, με έμφαση στην ανάγκη διερεύνησης των δυνατοτήτων και των ευελixιών που προσφέρουν οι ισχύουσες Συνθήκες, για τον σκοπό αυτό. Η Προεδρία έτυχε ευρείας υποστήριξης όσον αφορά τη διεύρυνση του πεδίου των συζητήσεων σχετικά με τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων ώστε να συμπεριλάβει το ευρύτερο θέμα της διακυβέρνησης, το οποίο καλύπτει επίσης τις μεταρρυθμιστικές προσπάθειες με στόχο τη βελτίωση των συνολικών μεθόδων εργασίας και της λειτουργίας της ΕΕ και των θεσμικών της οργάνων, από την προκαταρκτική χάραξη πολιτικής και τις εκτιμήσεις επιπτώσεων και την ανάλυση έως την υλοποίηση. Αυτές οι μεταρρυθμιστικές προσπάθειες αναμένεται να επιφέρουν βελτιώσεις από την άποψη της εκτελεστότητας και της επιβολής των πολιτικών και της νομοθεσίας της ΕΕ.

Η δυνατότητα να αυξηθεί η χρήση της ειδικής πλειοψηφίας σε ορισμένους (υποτομείς) τομέων πολιτικής (όπως η ΚΕΠΠΑ, οι κοινωνικές πολιτικές, η φορολογία και η εσωτερική αγορά) με τη χρήση των ρητρών «γέφυρας» που προβλέπονται στις Συνθήκες έτυχε κάποιας υποστήριξης. Υπενθυμίστηκε η σημασία ενός συνοδευτικού μηχανισμού για τη διαφύλαξη των ζωτικών συμφερόντων των κρατών μελών.

Στις περιπτώσεις που η ψηφοφορία απαιτεί ομοφωνία, διερευνήθηκε η δυνατότητα να αυξηθεί η χρήση της εποικοδομητικής αποχής στην ΚΕΠΠΑ. Μια άλλη πιθανή οδός που συζητήθηκε ήταν η χρήση των δικαιωμάτων αρνησικυρίας να αποτελέσει αντικείμενο πολιτικής δέσμευσης των μελών του Συμβουλίου, ώστε να περιορίσουν την άσκηση των δικαιωμάτων αρνησικυρίας τους μόνο για ζωτικούς και δεδηλωμένους λόγους εθνικής πολιτικής που συνδέονται άμεσα με τη συγκεκριμένη πράξη, σύμφωνα με την αρχή της καλόπιστης συνεργασίας. Διερευνήθηκε επίσης η ιδέα τα κράτη μέλη να δεσμευτούν πολιτικά να εξηγούν την ψήφο τους όταν κάνουν χρήση του δικαιώματος αρνησικυρίας τους.

Ε. Μελλοντικές εργασίες για τις εσωτερικές μεταρρυθμίσεις της ΕΕ

Κατά τη σύνοδό του στα τέλη Ιουνίου 2024, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αναμένεται να εγκρίνει συμπεράσματα σχετικά με χάρτη πορείας για τις μελλοντικές εργασίες όσον αφορά τις εσωτερικές μεταρρυθμίσεις, όπως αναφέρεται στα συμπεράσματά του της 14ης και 15ης Δεκεμβρίου 2023.

Για να τροφοδοτήσουν τις εργασίες του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, τα κράτη μέλη συζήτησαν πιθανά συστατικά στοιχεία προς συμπερίληψη στον εν λόγω χάρτη πορείας κατά τις συνόδους τους

στο Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων και κατά την άτυπη σύνοδο του Συμβουλίου Γενικών Υποθέσεων με βάση σημείωμα της Προεδρίας.

Η προσέγγιση της Προεδρίας έτυχε ισχυρής υποστήριξης από τα κράτη μέλη. Στο πλαίσιο αυτό, αρκετά κράτη μέλη αναφέρθηκαν στους τρεις κινητήριους μοχλούς του προγράμματος εσωτερικών μεταρρυθμίσεων, τονίζοντας την ανάγκη η ΕΕ να είναι έτοιμη να αντιμετωπίσει μελλοντικές προκλήσεις. Υπήρξε ευρεία συμφωνία ότι οι εργασίες για τις μεταρρυθμίσεις θα πρέπει να επικεντρωθούν στις αξίες, τις πολιτικές, τον προϋπολογισμό και τη διακυβέρνηση της ΕΕ, ενώ ο προϋπολογισμός θα εξεταστεί λαμβανομένων υπόψη των επικείμενων διαπραγματεύσεων για το ΠΔΠ. Η συζήτηση σχετικά με πιθανή επίσημη προσαρμογή των διαδικασιών λήψης αποφάσεων θα απαιτήσει περισσότερο χρόνο. Τα κράτη μέλη υπογράμμισαν τη σημασία της καλύτερης επικοινωνίας με τους πολίτες στο πλαίσιο αυτό, ώστε να εξασφαλιστεί η υποστήριξη των μεταρρυθμίσεων από το ευρύ κοινό.

Σύμφωνα με τις συζητήσεις αυτές, τα πιθανά στοιχεία προς συμπερίληψη στον χάρτη πορείας που πρότεινε η Προεδρία περιλαμβάνονται στο παράρτημα της παρούσας έκθεσης προόδου.

Πιθανά στοιχεία ενόψει χάρτη πορείας για τις εσωτερικές μεταρρυθμίσεις

Όπως υπενθύμισε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο κατά τη σύνοδό του της 23ης και 24ης Ιουνίου 2022, η ένταξη νέων κρατών μελών στην ΕΕ εξαρτάται από την εκπλήρωση των κριτηρίων της Κοπεγχάγης¹ στις διάφορες πτυχές τους: i) αυτά που απευθύνονται στις υποψήφιες χώρες· και ii) αυτό που απευθύνεται στην ίδια την ΕΕ, σχετικά με την ικανότητά της να διατηρεί και να εμβαθύνει τη δική της ανάπτυξη, συμπεριλαμβανομένης της ικανότητάς της να ενσωματώνει νέα μέλη.

Σύμφωνα με τη δήλωση της Γρανάδας, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ανέφερε ότι «[καθώς] η Ένωση διευρύνεται, για να είναι επιτυχής η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση απαιτείται οι ενωσιακές πολιτικές να προσαρμόζονται στις μελλοντικές προκλήσεις και να χρηματοδοτούνται με βιώσιμο τρόπο, με βάση τις αξίες στις οποίες εδράζεται η Ένωση, και τα θεσμικά όργανα της ΕΕ να συνεχίσουν να λειτουργούν αποτελεσματικά»², και ότι η διεύρυνση και οι εσωτερικές μεταρρυθμίσεις θα πρέπει να «προχωρήσουν παράλληλα [...] ώστε να εξασφαλιστεί ότι τόσο τα μελλοντικά κράτη μέλη όσο και η ΕΕ θα είναι έτοιμα τη στιγμή της προσχώρησης»³.

Στόχος του παρόντος σημειώματος είναι να παράσχει πιθανά στοιχεία ενόψει χάρτη πορείας για τις μελλοντικές εργασίες όσον αφορά τις εσωτερικές μεταρρυθμίσεις, ο οποίος θα εγκριθεί από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο έως το καλοκαίρι του 2024. Με αφετηρία τις προσπάθειες της σουηδικής και της ισπανικής Προεδρίας, τα στοιχεία αυτά βασίζονται στις συζητήσεις για το μέλλον της Ευρώπης στο Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων (19 Μαρτίου 2024), στην άτυπη σύνοδο των υπουργών Ευρωπαϊκών Υποθέσεων (30 Απριλίου 2024) και στην άτυπη σύνοδο των γενικών διευθυντών Ευρωπαϊκών Υποθέσεων (19 Ιανουαρίου 2024), καθώς και στην ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τις μεταρρυθμίσεις και τις επανεξετάσεις των πολιτικών πριν από τη διεύρυνση που εγκρίθηκε στις 20 Μαρτίου 2024.

Κύριες αρχές

- Βασικός στόχος των μεταρρυθμίσεων είναι να έχουν όλοι οι σημερινοί και μελλοντικοί πολίτες της ΕΕ τη διαρκή προοπτική ότι η Ένωση προωθεί και εγγυάται την ευημερία και την ασφάλειά τους, μέσω της ενότητας και της αλληλεγγύης, της ειλικρινούς και χωρίς αποκλεισμούς συνεργασίας και της τήρησης της αρχής της επικουρικότητας.
- Το πρόγραμμα εσωτερικών μεταρρυθμίσεων εδράζεται σε τρεις κινητήριους μοχλούς:
 - Την ανάγκη η ΕΕ να διατηρήσει και να βελτιώσει την ικανότητά της να δρα, όσον αφορά την εσωτερική της λειτουργία.

¹ Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κοπεγχάγης, 21-22 Ιουνίου 1993, Συμπεράσματα της Προεδρίας

² Συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 14ης και 15ης Δεκεμβρίου 2023.

³ Συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 21ης και 22ας Μαρτίου 2024.

- Την ανάγκη η ΕΕ να προσαρμοστεί σε ένα νέο γεωπολιτικό περιβάλλον και σε έναν ταχέως μεταβαλλόμενο κόσμο.
- Την ανάγκη η ΕΕ να προετοιμαστεί για τη διεύρυνση. Η διαδικασία μεταρρυθμίσεων θα πρέπει να πραγματοποιηθεί παράλληλα με τη διαδικασία διεύρυνσης. Η διαδικασία διεύρυνσης βασίζεται σε αξιοκρατικά κριτήρια και ακολουθεί τον δικό της ρυθμό.
- Στο πλαίσιο των εργασιών για τις εσωτερικές μεταρρυθμίσεις και τη βελτίωση της διακυβέρνησης της ΕΕ, θα πρέπει να διερευνηθούν όλα τα μέσα ευελιξίας και οι δυνατότητες.
- Ο χάρτης πορείας θα πρέπει να καθορίζει τη διαδικασία για τις εργασίες σχετικά με τις εσωτερικές μεταρρυθμίσεις με ρεαλιστικό τρόπο, θα πρέπει να παραμένει ευέλικτος και θα μπορεί να συμπληρώνεται και να αναπτύσσεται ανάλογα με τις ανάγκες.
- Οι εργασίες για τις εσωτερικές μεταρρυθμίσεις της ΕΕ θα πρέπει να βασίζονται στις ακόλουθες τέσσερις ενότητες: οι αξίες της ΕΕ ως το θεμελιώδες και γενικό πλαίσιο, οι πολιτικές της ΕΕ, ο προϋπολογισμός της ΕΕ (λαμβανομένων υπόψη των διαπραγματεύσεων για το ΠΔΠ) και η διακυβέρνηση της ΕΕ.
- Θα μπορούσαν να συμπεριληφθούν στον χάρτη πορείας πολιτικά χρονοδιαγράμματα, και όχι τεχνητές ή αυστηρές προθεσμίες, ιδίως στο στρατηγικό θεματολόγιο, στην πρόταση της Επιτροπής για το επόμενο ΠΔΠ που αναμένεται τον Ιούλιο του 2025, καθώς και στις εμπεριστατωμένες επανεξετάσεις των πολιτικών της Επιτροπής που αναμένονται το 2025.
- Τα κράτη μέλη θα πρέπει να έχουν καθοδηγητικό ρόλο σε διάφορα επίπεδα της διαδικασίας:
 - Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο θα κατευθύνει τη διαδικασία, θα παρέχει στρατηγική καθοδήγηση και θα αναθέτει καθήκοντα στο ΣΓΥ.
 - Το ΣΓΥ θα προετοιμάζει τις συζητήσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, θα δίνει συνέχεια στις κατευθυντήριες γραμμές και τις εργασίες του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και θα συντονίζει την πιθανή συμβολή άλλων συνθέσεων του Συμβουλίου, όταν χρειάζεται.
 - Η ΕΜΑ θα προετοιμάζει τις συζητήσεις του ΣΓΥ και του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου για το θέμα αυτό.
 - Δυνατότητα να εξετάζεται το ενδεχόμενο υποστήριξης των εργασιών του Συμβουλίου επί του θέματος από εμπειρογνώμονες/ανώτερους υπαλλήλους των κρατών μελών.
- Η Προεδρία του Συμβουλίου, σε συνεργασία με τη ΓΓΣ, θα πρέπει να υποστηρίζει την εν λόγω διαδικασία υπό την καθοδήγηση των κρατών μελών.
- Οι προβληματισμοί σχετικά με τις μεταρρυθμίσεις απαιτούν αναλύσεις, αξιολογήσεις και δεδομένα. Ειδικότερα, η συμβολή της Επιτροπής θα είναι σημαντική, αρχής γενομένης από την ανακοίνωσή της σχετικά με τις μεταρρυθμίσεις και τις επανεξετάσεις των πολιτικών πριν από τη διεύρυνση (20 Μαρτίου 2024) και τις επικείμενες εμπεριστατωμένες επισκοπήσεις πολιτικής (που αναμένονται το 2025), καθώς και περαιτέρω πιθανές αξιολογήσεις και εκθέσεις (π.χ. την έκθεση υψηλού επιπέδου σχετικά με το μέλλον της ενιαίας αγοράς και την έκθεση σχετικά με το μέλλον της ευρωπαϊκής ανταγωνιστικότητας). Επιπλέον, στις 29 Φεβρουαρίου 2024, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ενέκρινε ψήφισμα σχετικά με την εμβάθυνση της ολοκλήρωσης της ΕΕ ενόψει της μελλοντικής διεύρυνσης.
- Η επικοινωνία, η διαφάνεια προς τους πολίτες και η συμμετοχή τους είναι σημαντικές στο πλαίσιο αυτό προκειμένου να διασφαλιστεί η υποστήριξη της διαδικασίας από τους πολίτες. Θα πρέπει να εξηγηθούν με σαφήνεια στους πολίτες οι προετοιμασίες στις οποίες πρέπει να προβούν αφενός οι υποψήφιοι χώρες και αφετέρου η ΕΕ. Το ίδιο ισχύει και για τα οφέλη της διεύρυνσης και των εσωτερικών μεταρρυθμίσεων της ΕΕ, ιδίως όσον αφορά τα μέτρα που λαμβάνονται για την αντιμετώπιση των σχετικών προκλήσεων.

Κύρια βήματα

Βήμα 1: Καθορισμός μακροπρόθεσμων φιλοδοξιών και κοινών στόχων μιας διευρυμένης και ανθεκτικής στις μελλοντικές εξελίξεις ΕΕ, ικανής να δρα αποτελεσματικά ενόψει της νέας γεωπολιτικής πραγματικότητας και των ολοένα και πιο σύνθετων προκλήσεων, καθώς και τρόποι επίτευξης αυτών (η διαδικασία αυτή περιλαμβάνει αλλά και υπερβαίνει το στρατηγικό θεματολόγιο 2024-2029, το οποίο πρόκειται να εγκριθεί από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τον Ιούνιο του 2024).

Βήμα 2: Εξέταση πιθανών μεταρρυθμίσεων όσον αφορά 1) τις αξίες της ΕΕ, 2) τις πολιτικές της ΕΕ, 3) τον προϋπολογισμό της ΕΕ και

4) τη διακυβέρνηση της ΕΕ:

1. Αξίες της ΕΕ: Να εξεταστούν τρόποι περαιτέρω ενίσχυσης των υφιστάμενων εργαλείων και διαδικασιών της ΕΕ προκειμένου να διασφαλίζεται ο σεβασμός και η προστασία του κράτους δικαίου και των θεμελιωδών αξιών σε ολόκληρη την ΕΕ.
2. Πολιτικές της ΕΕ: Πρέπει να προσδιορίσουμε, να καθορίσουμε, να αναπτύξουμε και να επανεξετάσουμε περαιτέρω τις πολιτικές της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένων, μεταξύ άλλων, της ενιαίας αγοράς, της ανταγωνιστικότητας και των σχετικών βασικών πολιτικών, της πράσινης και της ψηφιακής μετάβασης, της κοινής γεωργικής πολιτικής, της πολιτικής συνοχής, του χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης και της κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας. Οι προβληματισμοί θα πρέπει να τεκμηριώνονται με δεδομένα, ιδίως με τις επικείμενες εμπεριστατωμένες επισκοπήσεις πολιτικής της Επιτροπής που αναμένονται το 2025. Εκτός από τον αντίκτυπο της διεύρυνσης, θα πρέπει επίσης να ληφθούν υπόψη οι προτεραιότητες πολιτικής που προσδιορίζονται στο στρατηγικό θεματολόγιο.
3. Προϋπολογισμός της ΕΕ: Όπως ανακοινώθηκε στην ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τις μεταρρυθμίσεις και τις επανεξετάσεις των πολιτικών πριν από τη διεύρυνση, η διεύρυνση θα αποτελέσει ένα από τα θέματα που θα συνυπολογιστούν στην επικείμενη πρόταση της Επιτροπής για το επόμενο ΠΔΠ (2028-2035) που αναμένεται τον Ιούλιο του 2025. Λαμβανομένων υπόψη των συζητήσεων για το επόμενο ΠΔΠ, θα πρέπει να εξετάσουμε τον τρόπο με τον οποίο θα πρέπει/θα μπορούσε να εξελιχθεί ο μελλοντικός προϋπολογισμός της ΕΕ, μεταξύ άλλων μέσω της πιθανής μεταρρύθμισης του συστήματος ιδίων πόρων.
4. Διακυβέρνηση της ΕΕ: Θα πρέπει να διερευνήσουμε τις δυνατότητες και τις ευελιξίες που προσφέρει το πλαίσιο των ισχυουσών Συνθηκών, μεταξύ άλλων όσον αφορά:
 - ο τις μεθόδους εργασίας των θεσμικών οργάνων, από τον σχεδιασμό και την ανάλυση πολιτικής έως την υλοποίηση και την επιβολή·
 - ο την ικανότητα του Συμβουλίου να αποφασίζει, η οποία θα μπορούσε, σε βάθος χρόνου, να βελτιωθεί με την ενεργοποίηση ρητρών «γέφυρας» συνδεδεμένων με κατάλληλους μηχανισμούς διασφάλισης, καθώς και με την πλαισίωση της χρήσης των δικαιωμάτων αρνησικυρίας·
 - ο τη σταδιακή ολοκλήρωση, με διευκόλυνση της προοδευτικής αλλά και αναστρέψιμης εφαρμογής μέτρων, δικαιωμάτων και υποχρεώσεων σε βάθος χρόνου, με βάση τις σχετικές νομικές πράξεις, ενώ αναγνωρίζεται πλήρως ότι απώτερος στόχος της διαδικασίας προσχώρησης είναι η πλήρης ένταξη, και ταυτόχρονα διασφαλίζεται πλήρως η ακεραιότητα της Ένωσης·
 - ο την αποδοχή μηχανισμών που επιτρέπουν σε ορισμένα κράτη μέλη να συνεργάζονται στενότερα σε συγκεκριμένες περιπτώσεις (χάρη π.χ. στην ενισχυμένη συνεργασία), με παράλληλη διατήρηση του ανοικτού και συμμετοχικού χαρακτήρα και με σεβασμό στις θεμελιώδεις αρχές και την ακεραιότητα της Ένωσης, συμπεριλαμβανομένης της ενιαίας αγοράς.

Βήμα 3: Εξέταση των μέσων και των τρόπων εισαγωγής αυτών των πιθανών μεταρρυθμίσεων. Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή εξήγγειλε στην πρόσφατη ανακοίνωσή της σχετικά με τις μεταρρυθμίσεις και τις επανεξετάσεις των πολιτικών πριν από τη διεύρυνση, πιθανές ουσιαστικές προτάσεις μεταρρύθμισης σε επιμέρους τομείς, με βάση τα αποτελέσματα των επανεξετάσεων.